

Abba Hillel Silver Collection Digitization Project

Featuring collections from the Western Reserve Historical Society and
The Jacob Rader Marcus Center of the American Jewish Archives

MS-4787: Abba Hillel Silver Papers, 1902-1989.

Series V: Writings, 1909-1963, undated.

Reel
184

Box
69

Folder
843

World Zionist Congress, 1952.

העברית ועתידה של יהדות אמריקה

נאום במשתה היובל של ההסתדרות העברית בניו יורק

מאת ד"ר אבא הלל סילבר

רכוש הרוח והתרבות, שהוא קנינו כיום הזה, אינו כולו פרי יצירת ארץ-ישראל, ולא יהיה כן גם בעתיד המשווער. נסיון בן שלושת אלפים שנה מלמדנו זאת. פן אין לנו לתלות כל תקוות עתידו של עמנו באילן אחד בלבד. הדראמה ההיסטורית שלנו, בת אלפי השנים, נתבצעה על במת-עולם לא-אחת, וכמה מראשי משחקיה, ממש ועד משה, לא ישבו מעולם בארץ-ישראל.

בנאום שנשאתי בהזדמנות אחרת בשנת 1950 אמרתי: ברור, שבמשך זמן, לא נדע קצבו, ישב חלק ניכר מעמנו — אולי רובו — בחוץ-לארץ-ישראל. ראש-הממשלה בישראל ניבא לפני ימים-מספר, שבתוך עשר השנים יגדל מסתמא הישוב היהודי בישראל לכדי שלושה מיליון נפש, ודיבר על ארבעה עד חמישה מיליון פשיא אוכלוסי הארץ. ויש מקום בישראל לאוכלוסיה כזו. אבל כבר כיום גדול מזה מספר היהודים היושבים בארצות-העברית בלבד, ולא רק טובת מדינת ישראל, שעוד ימים רבים תהא שואבת פוחות-מלואים וסעד כלכלי ומדיני מיהדות התפוצה, אלא גם טובת עם ישראל בכללו וטובת היהדות — זו היצירה הנאצלה ביותר של העם היהודי ומתנו הנעלה ביותר לאנושות — דורשות, שיהדות התפוצה תעמוד בחזקתה ובחיוניותה וביכולתה הרוחנית. הדבר המתחייב כיום הוא — להביא לידי קשרי-גומלין רוחניים ותרבותיים ערים ביותר בין מדינת ישראל ובין התפוצה היהודית, מעין אלה שהיו קיימים בזמן הפית השני. אבל אנו צריכים להיות מוכנים לקשרי גומלין אלה, הדור הצעיר שלנו צריך להיות מוכשר לקבל השפעה מישראל, ואין הכשרה זו אפשרית בלי דעת הלשון העברית.

החובה מוטלת על יהדות אמריקה — כלפי עצמה וכלפי כל עברה של האומה — ליטול עליה, מלוא חלקה, עול תורה ועול ההמשך ההיסטורי של היהדות. לתפקיד נישא זה תצטרך לשאוב פוחותיה מתוך עצמה. שוב אין היא יכולה להיות סמוכה על שולחן העולם הישן. יהדות אירופה חדלה להיות מרכז מפרנס לכל הגולה היהודית, לאשרנו מצוי בה ביהדות אמריקה חומר אנושי מעולה, חדור אמון וגאון ורגש אחריות, שופע נדיבות וחריצות ארגונית, שאפשר לחזק בו את אשיות המוסד המרכזי וההכרחי בחיי הקיבוץ היהודי, את בית-הכנסת, שהוא גם בית-הספר, ובבית-הספר פנימה, על-יד לימודי תוכנה של היהדות, חובה עלינו להדגיש בכל כוח של הדגשה את לימוד הלשון והספרות העברית.

בלעדי לימוד העברית בבתי-ספרנו תהא יהדות אמריקה נדונה לעקרונות רוחנית, אין לך קיבוץ יהודי שתרם פלשהו לאוצר הדעת והתרבות שלנו מבלי שטיפח בקרבו את הלשון והספרות העברית. קיבוץ יהודי

„עדת ישראל“, או „כנסת ישראל“, שפין בארץ ובין בחוץ-לארץ קשור היה בדתו קשר בליינתק, נאבק תמיד על שמירת זהותו ולא פסק מלהיות חטיבה אחת ומאוחדת בעולם. בכל פרשת דברי ימינו הידועה לנו לא היתה תקופה שבה הופרד מושג הדת ממושג העם, אם כי לא חסרו לעולם תקופות של כפירה וטמיעה, וקשה להכריע, מה פאן חזק יותר — היסוד האתני או הדתי — ואף אין זה חשוב ביותר. די לנו אם נזכור, שעם חורבן המדינה היהודית לא חדל העם היהודי ולא בטלה דתו. הדת שמרה על העם. העם קיים את דתו.

עד לתקופת האימאנציפציה, ובעצם עד לחתימת המגה הי"ט, לא ערער איש על אופיו הדתי היסודי והמכריע של העם היהודי. עם התפשטות הסיקולאריות ושגשוג האומיות התחילו משתדלים, בעיקר במזרח-אירופה, לתפוס את היהדות תפיסה לאומית חילונית ולראות את הדת היהודית פאחת מצורות פעולתה הרוחנית על-יד פעולות תרבות וחברה אחרות. אף פילוסופיה של לאומיות גלונית פותחה על-ידי שמעון דובנוב וד"ר חיים זשיטלובסקי ואחרים, שבניגוד לציונות הטיפה והניחה את התמד קיומו של העם היהודי כמיעוט לאומי חילוני בארצות התפוצה, על יסוד זכויות מיוחדות, המבטיחות לו מעמד לאומי, שלטון עצמי, אוטונומיה חינוכית והרשות להשתמש בלשונו. במשך תקופה קצרה אחרי מלחמת-העולם הראשונה נראה הדבר בגדר התגשמות בכמה מארצות מזרח-אירופה, הודות לחיובים המיוחדים לגבי המיעוטים הלאומיים שהוטלו עליהן בועידת השלום בפאריז. אולם עד-מהרה התחילו מדינות אלה בועטות בזכויות המיעוטים, עד שביטלון כל-עיקר בימינו. אחרי מה שבאנו באירופה, הפך ענין הלאומיות הגלונית ענין תיאורי גרידא. קיבוץ היהודים באירופה המערבית ובאמריקה לא ביקשו מעולם ואין בדעתם לבקש לעצמם מעמד מיוחד של מיעוט לאומי. זהו מושג זר למבנה המדיני של ארצות אלה, שבהן דורשים היהודים שוויון וחירות, שוויון בזכויות אזרח וחירות מכל הפליה, לא פחות, לא יותר.

הקיבוץ היהודי באמריקה ימשיך להיות בעתיד, כמות שהוא בהווה, בנוי כולו על התקשרות מרצון, ללא כל צמצום משפטי, ללא כל זכויות-מיעוט מובטחות, וללא כל סמכות כמורשלתונית, כזו שניתנה לקונסיסטוריות, מעשה ידי נאפוליון, בצרפת ובבלגיה, או ארגונים קהילתיים דומים להן, ששאבו כוחם מפוח המדינה. הקיבוץ היהודי באמריקה יהא מושרש ביהדות, או שלא יחזיק מעמד. הוא יוסיף להיות קיבוץ אתני-דתי, או שסופו להטמע בסביבתו במרוצת הזמן. המושג „אתני-דתי“ רחב למדי ועשוי להקיף את כל הנכלל בשם חיים יהודיים, ובכלל זה מפעלי עזרה ותרבות וחברה, אבל אין הוא רחב כל-כך עד כדי לתת לפעולות מסתעפות אלה דין-קדימה לגבי בית-הכנסת ולגבי החינוך הדתי. העם היהודי עמד בכל הגלויות משום שריפו חייו בקהילה, בבית-הספר ובבית-הכנסת. בית-הכנסת צמח בגולה, שימש מקדש-מעט לגולים ומילא להם גם מקום המדינה והשלטון. הוא הלם את צרכי העם ואת תכונות רוחו במידה כזו, שגם בשוכם לארץ הביאורו עמו ונטעוהו על אדמת המולדת המחודשת. הוא הוסיף להתקיים, כמובן, בתוך קהילות שנשארו בגולה. אחיזה זו בבית-הכנסת, שהיה בעצם ובעיקר בית-מדרש ובית-ספר לעם, היא שאיפשרה לה ליהדות הגולה להתקיים ואף להתפתח ולעלות במעלות הרוח והיצירה עד כדי כך, שבהגיע שעת משבר היה ביכולתה לבוא לעזרת היהדות בארץ-ישראל. כך היה בימי עזרא, וכך בימי הלל. פשנשתכחה תורה מישראל, אמרו חז"ל, עלה עזרא מבבל ויסדה, חזרה ונשתכחה, עלה הלל הבבלי ויסדה.

שורת הישגיה של ההסתדרות העברית בשלושים וחמש שנות קיומה ראויה להתכבד בה, אך עיקר חשיבותה הוא בזה, שלא פסקה מלהטעים לפני יהדות אמריקה את ערכה של הלשון העברית ככלי-שרת לקיום היהדות. הקיבוץ היהודי בארצות-העברית נתבגר בכמה בחינות; בתחומים מסויימים אף נקנתה לו עמדת הנהגה ביהדות העולמית. אבל עדיין לא נקלטה בלבד כל-צרכה ההכרחי עד כמה הכרחי הוא טיפוח הלשון והספרות העברית לעצם קיומה, מבלי לדבר על תוכן ואיכות חייו. „זכור ימות עולם, בינו שנות דוד ודור“ — זו עצה טובה ליחיד ולציבור, וביחוד לעם שזכה ל„ימות עולם“ ממש, ושנות דור ודור, משופעות בחליפות ותמורות מאלפות מאוד, נמשכות לו מאחוריו.

היהדות העולמית עתיקה לימים. התקופה שבה נתקיימה היהדות רק בארץ אחת בלבד, בארץ-ישראל, היא קצרה בערך. במשך אלפיים ושבע מאות השנים האחרונות בתולדותינו מצויים היו בעת ובעונה אחת כמה קיבוצי-יהדות בארץ-ישראל ובחוץ-לארץ. על-פי רוב גם עלה מספר היהודים שבחוץ-לארץ על מספר אחיהם יושבי ארץ-ישראל. החזיון הנראה בימינו, של קיום מדינה יהודית עצמאית על-יד תפוצה יהודית רחבה, חזיון שעורר דיונים שונים על היחס בין השתים, אינו, איפוא, דבר חדש כל-עיקר בנסיונו של העם היהודי. מצויים היו מרכזים יהודיים פורחים בחוץ-לארץ גם בזמן שבית-המקדש היה קיים. מרכזים אלה מאורגנים היו, במשך הדורות, בצורות מצורות שונות, לפי תנאי מקומם או לפי בחירת עצמם. לא היתה מעולם צורה יחידה ואחידה, ואי-אפשר שתהיה בשביל יצור חי החפץ חיים בכל התנאים שבעולם. הצד השווה בחיים הציבוריים של כל הקיבוצים האלה, בעולם היווני-רומאי כבעולם הנוצרי והמושלמי, היה הרצון לשמור על היחוד הקיבוצי היהודי ולקיים ולהנחיל לבניהם אחריהם את מורשת דתם ותרבותם.

יהדות אמריקה היא אחד הקיבוצים היהודיים הצעירים בתולדות עם ישראל, אם כי גדול הוא במנין ועשיר בנכסים מפל שאר קיבוצי ישראל. מצוינת היא בכמה סגולות מיוחדות, נטועה היא בסביבה מיוחדת, אף-על-פי-כן אין בחייה הקיבוציים משום חידוש ויחוד. למבנה הארגוני שלה יש תקדימים, ואף בעיות-קיום שלה אינן בודדות במועדן בתולדות האומה. בבואנו, איפוא, לדון על עתידה, מן הדין ש„נזכור ימות עולם“ וניתן דעתנו על גורל קיבוצי-יהדות אחרים בעברנו הארוך. בשם „יהדות עולמית“ אני מתכוון לקיבוץ אתני-דתי זה שנודע בשם „עם ישראל“, או „בית ישראל“, או

ברכת הנשיא טרומאן

הבית הלבן

וואשינגטון, ד. ק.

15 ביאנואר, 1952.

שמואל י. פורובסקי, נשיא ההסתדרות העברית באמריקה, ניו-יורק.

הואל-נא למסור ברכתי ומיטב איחולי לכל המסובים במשתה היובל, המוקדש לזכר מלאת שלושים וחמש שנים להסתדרות העברית באמריקה. התרבות העברית נושאת עמה את מסורת הנבואה הקדומה בישראל, שהניחה את היסוד לשיטת המוסר שאנו משתדלים לחיות על-פיה.

מקווה אני, כי התנועה שלכם עתידה להביא לידי העמקת ההבנה בערכי הרוח והתרבות של מסורת עתיקת-ימים זו.

הרי ס. טרומאן.

ברכת דוד בן-גוריון

ירושלים, 15 ביאנואר, 1952.

שמואל י. פורובסקי, נשיא ההסתדרות העברית באמריקה, וואלדורף אסטוריה, ניו-יורק.

לרגל יובל הליה של ההסתדרות העברית אני שולח לך ולכל הנאספים במשתה-היובל את ברכותי החמות מירושלים, להרחבת מאמצכם להפיץ בקרב יהדות אמריקה את דעת לשוננו העתיקה, הצוררת בכנפיה רוח ימי קדמות עמנו ובתחיתיה הנפלאה פועם חזון ימינו, ימי הבית השלישי.

צורך חיוני הוא לנו לקיים ולחזק את קשרי התרבות והרוח בין ישראל לבין התפוצה.

שמח אני לדעת, שתורמתי ותורמת חברי ביסודה של הסתדרותכם לפני שלשים וחמש שנים נשאה פרי. דוד בן-גוריון.

אבני-תהו

מאת י. מ. הלמאן

א

אבנים הן, כידוע, מסגולות "המקום ההוא" ומרובה הוא השימוש בהן. אבנים השלישי סמך עליהן את ראשו. כפתוב "ויקה מאבני המקום וישם מראשותיו" (בראשית כ"ה, י"א). המלך החכם מכל אדם השפיל לבנות בהן בית לאלוהים, הוא הבית הראשון. כפתוב: "ויצו המלך ויסיעו אבנים גדולות, אבנים יקרות לייסד הבית" (מלכים א', ה', ל"א). ואילו ההמון מצא בהן מכשיר יעיל לרציחת אנשים. והמרד הראשון שנתקיים סמוך לבניית הבית הראשון, התחיל ברגימת אבנים, כפתוב: "וישלח המלך רחבעם את אדורם אשר על המס וירגמו כל ישראל בו אבן". זה היה הגלוי ההמוני של הקרע, אשר חזה אותו מראש אחיה השילוני. הנביא דיבר, ואילו ההמון עשה. אל תאמרו, איפוא: אבנים, אבנים! הפל תלוי בשימוש הנעשה בהן.

ב

לפני שנים מספר "התחשק" לו למשורר אחד לקרוא לספר-שיריו בשם: "אבני-בוהו". אָמרנו: מליצה תפסה לאותו אדם. הרי אנחנו בראשיתו של פנין אָנו עומדים! והנה "זכינו" וראינו אותן, אבני-תהו ובוהו אלה, בעיני בשר. ראינו אותן פשהן "דוגמות", ראינו אותן כשהן מנפצות חלונות, פשהן פוצעות את שומרי הבית. והקול — "קול העם פרעו". וגם הפעם סמוך להתחלת הבנייה של הבית, הוא הבית השלישי, המסתמל לפי שעה בבנינה הארצי של כנסת מדינת ישראל. ואף הפעם לא נמנעו "מתנבאים" מלהיות שותפים לאותו מעשה בדיבור. אלה דיברו — והמונים מוסיפים עשו.

לא מחכמה עשה אותו חכם מכובד, שפולנו חיבים בכבודו, זקן שקנה והקנה חכמה בישראל במשך דורות ורבים שתו ממימיו — לא מחכמה עשה, ששיתף עצמו לאותו צעיר, המדבר תמיד בשם הזרוע ובפי הגבורה, ויחד אתו נשא את "מידברותיו" לפני קהל מגוון, שרבים מתוכו לא הבינו את לשונו, אבל תפסו שהוא "בעד זה". לא חכמה-רבתי היא להדחק ולתפוס מקום בכסאו של אחיה השילוני. לא גבורה גדולה היא לקרוע "שלמה חרשה", שרק התחילו באחייויה.

ג

"הדיבור הערבי נשמע שם בבירור" — מספרים אלה שביקרו את העצורים. ולכותב שורות אלו ידועים לפחות שלושה תלמידים של בית-ספר אחד שהשתתפו ב"הפגנת זעם" זו, ואחד מהם, לדברי חברו, אף השתתף בפועל בנריקת-אבנים. תלמיד זה נמצא בארץ רק כשתי שנים. פולם שייכים לשמאל. אחד מהם נדחק בקושי לכיתה הששית ומתקשה בקריאה עברית. והשלישי יודע זה מומן לנאום נאומים על "ממשלה זו הפוגדת". האם אלה הם נשואי "המצפון העברי"?

וודאי יש מקום לחילוקי דעות והרגשות בענין מדובר. ובדימוקראטיה כמו שלנו "חכמות בחוץ תרונה". מקבצים אנשים מכל קצות הארץ ו"מחפזים" אותם בשעה אחת. אלו נאה דורשים ואלו נאה מקיימים. זה — פיו מלא חכמה, ואלו — ידיהם באבנים. והקולות האלה; אראה בנחמה, אם לא נזפרתי בקולות, שהפסיקו תפילת-שחרית שלי בימים ההם, פשרק הגעתי למצוות ולבי תמים עם אלוהים, ומקום-מגורי הארצי ב"רחוב-הדגים" מספר 3, סמוך לבית-ספרם של היונקרים באודיסה העיר. זה היה בשנת 1905, והקולות — קולות הפורעים ביהודים.

לא. לא תמיד "קול המון פקול שדי". וזהו הסימן: אחר "קול ה' בכוח" בא הפסוק "קול ה' בהדר". וקולות אלה, לא הדר להם, וגם כוחם — מאפע. קולות התווה הם, הנלחם נגד מעשי-בראשית, מכוונים לרסנו ולסדרו ולהזרים את כוחותיו באפיקי בריאה חדשה, יצירת יש-של-עם — מאין.

הפילוסופי. הצורך להשתמש בכלי-זינה של הפילוסופיה להגנת הדת העמיד לנו אָז אסכולה שלמה של מתרגמים. כמו התיבונים, אחריו, אבן ג'יקטילא ואבן לוצינא. וכן חזרו הדת והלשון לשמש זו לזו ולחזק זו את זו, ונשארו לעולם נאמנות זו לזו.

מפקידה לפקידה נמצאו אנשים שהיו מוכנים להוציא גזר-דין של כליה על הלשון העברית, אבל היא סירבה. פעם ישראל בעליה, לעבור ולהבטל מן העולם. ולא עוד, אלא שאחרי בלותה היתה לה עדנה, כמו בתור הזהב בספרד. ובו בזמן שקונן י. ל. גורדון את קינתו הידועה, "למי אני עמל", עמדה חבורה של משוררים צעירים ונפעמים וכוננו מיתרי כינורם, בהתקנים עצמם לפתוח אֶחת מן התקופות המזהירות ביותר בתולדות ספרותנו. בקבוצה זו נמנו ביאליק וטשרניחובסקי, שניאור ויעקב כהן וכל שאר המשוררים והמספרים, אנשי מסה ומחשבה, נושאי הפלא הגדול של תחיית הלשון העברית. במשך הדורות הראתה הלשון העברית, כי ניחנה באותה קשיות-עורף, באותה גבורה פנימית ובאותה סגולת ההתחדשות הנצחית, שבהן ניחנה האומה העברית גופה. היא לשון הקודש, מפני שהיא לשון חייה וחיותה של האומה.

בתפקידה זה של מתן-חיים וחידוש-חיים תוסיף הלשון העברית לשמש גם בעתיד. במדינת ישראל הקמה לתחייה היא מתפקידה להאציל אֶחדות וצביון ואופי לשבי מולדת מאפסי גלויות שונות. בתפוצה תקיים ותפרנס, יחד עם הדת, את החיים היהודיים, תקיים את אֶחדות העם בכל פוזריו ותציל את הקיבוצים היהודיים הבודדים מהתפזלות והסתגרות. היא תשמור על קשר-ההמשך לעברנו הגדול ועל חיבורנו לאחינו במדינת-ישראל, ותשמש גשר ליחודנו התרבותי בעתיד. כל יהודי, איפוא, החפץ חיים לעמו ושואף להעשרתם של חיים אלה, חייב ללמוד, על-יד לשון ארץ-מגוריו, את הלשון העברית, לדבר בה, ולפחות לקרוא ולהבין בה. ידיעת כל לשון מעשירה את בעליה, ידיעת הלשון העברית מקרבת את היהודי במקום ובזמן אל כלל החיים של עמו.

צביון-מחר של יהדות אמריקה ייקבע, בעיקרה, על-ידינו היום. הלחץ מבחוץ כבד יהא, אבל ההתכוונות הפנימית היא שתכריע. זכר נזכור, כי לא אונס-חוץ ולא איזו דיאלקטיקה היסטורית קיימו את היהדות עד עתה, אלא רצון לזהט וקשה-עורף מבפנים. אם ינתן גורל היהדות בידי יהודים, שיהדותם היא רק אונס או מקרה או תנועת-חן ארעית, יתנוה לשקוע בבערות ואדישות עד לידי התנוונות ואפיסת-כוחות גמורה. אם יוחזק ההגה בידי יהודים שיהדותם היא להם הכרח פנימי, ברית קודש חתומה בנפשם, הרוצים בהמשכת דרך התהילה של היהדות — העם ותרבותו גם יחד — בעולם, השואבים מזכרונות הגבורה של העבר עוז ותעצומות-נפש ותקווה לעתיד, והנכונים לכל מעשה ומפעל שיש בהם בכדי להגביר את כוח-החיים וכוח-ההתמדה של דת ישראל ושל עם ישראל, כי אָז מובטח לנו שיקומו ויתבססו גם המוסדות הדרושים להפראת חיינו, ובראשם בית-הכנסת ובית-הספר — ביחוד בית-הספר! אם תימצא לנו הנהגה מסורה ויודעת-דרכה ויימצא לנו מוסדות חינוך דתיים הראויים לתפקידם, הרשוף לנו, אם לא ייהפכו עלינו סדרי המשטר האמריקאי, להשקיף על עתיד יהדות אמריקה במידה מרובה של תקווה ובטחון. "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם — מפאן אָמרו, כשהתינוק מתחיל לדבר, אָביו מדבר עמו לשון הקודש ומלמדו תורה" — עצה זו של חכמי התלמוד יפה היתה לשעתה ויפה לעתיד לבוא. אם נרחיבה לכלל כל הגילים והשכבות, הרי הותוותה לנו כאן הדרך לא רק להבטחת קיומה, אלא גם להעשרת ולהנעמת קיומה של יהדות אמריקה. אם בדרך זו נלך, נתרומם תרומה נעלה לא רק לעצמנו, אלא גם למדינת ישראל, שתקומתה היא אחד המאורעות המופלאים ביותר בתולדות האנושיות פולה, ונהיה ברכה לעצמנו ולעולם.

שנתעלם מן הלשון העברית לא האריך ימים. זוהי עובדה ניצחת העולה מנסיגנו ההיסטורי. עמנו השתמש לעתים בלשונות שונות לביטויי דת ותרבות שלו, ביחוד בתחומי המדע הטכני והפילוסופיה — השתמש ביוונית, בארמית, בערבית ובכמה מלשונות אירופה. אבל שפת תפילתו ושירתו, מוסרו ומשפטו — ביטוי העמוק והחינוכי ביותר — היתה כמעט תמיד עברית. אף בתחום הפילוסופיה, אלה מספריה שנתרגמו עברית ושימשו ליהודים באשר הם, השפיעו על החיים ועל המחשבה שלנו. אי-אפשר לנו פשוט לשער את תקופת-היצירה הגדולות בתולדותינו, אם בבבל ואם בספרד, באיטליה או באשפנו או במזרח-אירופה, מבלי להכניס בחשבון את המאמץ המכוון והמתמיד להקניית דעת הלשון והספרות העברית, שהתנהלה בכל אותם מרכזים. גאון-היצירה הישראלי יצק יינו בגביעים מגביעים שונים, אך פוס-הקידוש, גביע הרוח — רוח-הקודש שלנו, היתה הלשון העברית.

ולא זו בלבד. הלשון העברית אינה רק כלי-הביטוי העצמי והטבעי לנשמת עמנו ולרוחו, מחסן אוצרותיו התרבותיים, קשר אֶחדותו ושרשרת רציפותו ההיסטורית; היא גם מכשיר רב-תעצומות לקדמה ולהתחדשות בחיי העם היהודי. אפשר לא הושם לב כל-צרכו לכוחה זה של לשון להביא לידי תחייה רוחנית ותרבותית. חידוש לימוד היוונית והרומית במאה החמש-עשרה הקיץ הקץ על התקופה הסכולסטית ופתח את תקופת החירות של הרינסאנס. וכן נתנה אותותיה בחיי אירופה ההתעניינות המחודשת בלשון העברית בקרב חכמי הגוצרים ובראשם פיקו דילא מיראנדולא באיטליה ויוהאן רייכלין באשכנז, ואותות אלה ניכרים יפה-יפה בהומא-ניזם וברפורמאציה גם יחד. ואין צריך לומר בחיי היהודים גופם. הלשון העברית שימשה כלי-זיין לנגח בה חומות הַיִסוֹס הרוחניות, בידי תנועת ההשכלה, שנפתחה ב"אשכנז" של משה מנדלסון ועברה לארצות אירופה המערביות, היתה העברית נשק חד להלחם בו נגד צורות-חיים ישנות ונוקשות. הלשון העברית היתה דרך-המלך בו יצא עמנו לקראת העולם החדש. ולמותר להטעים את מקומה ותפקידה של הלשון העברית בתנועת התחייה הלאומית שלנו, שהוכתרה בימינו בתקומת מדינת ישראל. הלשון העברית נשאה עמה תמיד "מומרת הארץ", היא ששמרה על פיסופי-מולדת שבנו ובה נצרר חזון תקומתנו הלאומית. אי-אפשר לחשוב על תנועת התחייה שלנו, מימי חיבת ציון ועד למלחמת השחרור ונצחון הישוב וחידוש המדינה, מבלי לחשוב בבת-אֶחת על המערכה המזהירה של סופרים ומשוררים והוגים שהטיפו לה והכשירו לה לבבות.

לא קל יהיה לטפח את דעת הלשון והספרות העברית ביהדות אמריקה של מחר. לא היתה זו מעולם מלאכה קלה. הלשון העברית אנוסה היתה להלחם על קיומה בחרץ-נפש וכנגד מכשולים גדולים לא פחות מדת ישראל ולא פחות מעם ישראל גופו. כמה לשונות עמדו עליה ודחקו רגליה, הארמית בארץ-ישראל ובבבל, היוונית במצרים ההלניסטית וכו'. אבל הלשון העברית לא ירדה לעולם לדרגת לשון מתה. דעת העברית נשתמרה ונתקיימה בתי-ספר ובבתי-מדרש על-ידי תלמוד תורה, ובבית-הכנסת ובבית-המשפחה על-ידי תפילה, בציבור וביחיד. ולא זו בלבד, אלא שבדרך זו גם נתפתחה ונתעשרה והלכה; הלשון העברית שהתהלכה בשיבות החכמים במאות הראשונות, כפי שבאה לידי ביטוי במשנה ובתוספתא ובספרות המדרשית הקדומה, היא גמישה ועשירה יותר ונוחה יותר לשימוש. כן עזרה הדת לשמירת הלשון, וברבות הימים עזרה הלשון לשמירת כמה מיצירות-הפאר של ספרות המחשבה הדתית, כספרי ר' סעדיה, ר' שלמה אבן גבירול, ר' יהודה הלוי, הרמב"ם ורבים אחרים על-ידי תירגומם מערבית. כדי לאפשר את העיון בהם לכל תפוצות ישראל. וגם בדרך עשייתה זו נתעשרה הלשון העברית בצורות חדשות ובביטויים חדשים, ילידי צורך הביטוי

ומשתתפים בכך גם בני-הנוער. שניהם, גם העולים החדשים וגם הנוער, הם אורח-המהר שלנו. ולכך התכוון הרושם, כי "הדיבור הערבי נשמע שם בבירור". רבים מהם נישאו על פני הדיבורים — דרך בית-הפנסת אל בית-הסוהר. והרי רבים מהם גם הכניסו "חברים" לכנסת זו? האין כאן מקום לחשבון שני? כלום טובה עשינו להם, ש"זיפינו" אותם בזכות זו?

וכך נחשפות "אבני-תורה" שונות, שהונחו ביסודה של מדינתנו. וזהו אולי הטוב שפרע. מאות שנים הורגלנו לחיות במתח גבוה. הסכנה לחיינו היא שהעמידתנו על רגלינו. בטעות, התחילו רבים חושבים, כי עם קום המדינה פסקה סכנה מישראל. המדינה תדאג לכל. והנה נתגלתה סכנה, והמוני-עם התחילו נוהרים מקצות-הארץ בבוקר השכם אל הפירה "להגן על המדינה". לא רק שוטרים, על-פי צו המדינה, אלא המוני-פועלים על-פי קריאת ההסתדרות. אנשי ה"מצפון" של הלילה שעבר הסתתרו איש באהלו ולא הופיעו עוד לאור היום. לא שפיתתם ולא תגרות ידים. ה"גיבורים בלילה" תפסו את הרמז — והתחבאו. הלזמן רב?

שבתוך-תוכם היו חילוקי דעות בנידון זה. חלק היה בעד משא-ומתן וחלק היה נגד, אך גברה המשמעת המפלגתית על חירות המצפון וניתן צו להצביע נגד.

ובכנסת היום הראשון לזיכרון. יום ב' בשבת, ט' בטבת. ראש הממשלה הוא הנואם הראשון. ובעוד הדברים נשמעים כאן, רעמו בכיכר-ציון דברי ההסתה של מ. בגין. ולפניו נשמעו גם דבריו של פרופ' ד"ר יוסף קלוזנר, שאף הם חריפים היו, שלא לפי גילו. ובמרחק מה משם כינסו הקומוניסטים את התומכים שלהם. ולאחר שזו ההמון של "חירות" לבנין הכנסת, נצטרפו אליו גם מן הקומוניסטים לשפוך את זעם ההמונים על המוסד הדימוקראטי. ועד היכן הגיעו הדברים. עד שעתון הקומוניסטים למחרת היום, בתארו את התקפת האבנים על הכנסת, לא הזכיר כלל, כי המפגינים באו מ"חירות", אלא ש"העם" הביע את זעמו...

ובן-גוריון בנאומו סיפר על השתלשלות תביעת השילומים של ממשלת ישראל, שהוגשה ב-16 ביאנואר 1951 לממשלות ארצות-הברית, ברית המועצות, אנגליה וצרפת. "תביעת השילומים היתה מבוססת על שתי

יהודה ומצא מלה עתיקה תלמודית-רומית "בול", שנתפשה ונתקבלה עד-מהרה) וכדומה "קטנות" ו"פעוטות" יגאלו במחיר מלא וגדוש שטח-קרקע ענקיים על אדמת ציון, שישפנו בקרבם את ההתיישבות הלאומית, קיבוצים, קבוצות ומושבים וכיוצא בהם — אותם השטחים, שייחודו את הגליל ואת הנגב ואת עמק-הירדן ואת החולה ואת עמק-הירדן ועוד שטחים פאלה, שהרחיבו את גבולות המולדת וביצרו את הגבולות ועזרו הרבה בכיבוש ארץ-אבותינו ובהקמת מדינת ישראל.

מי מילל ומי פילל אף, אני חוזר על שני הניבים האלה, כי הקרן הזאת תצליח לא רק בגאולת האדמה, אלא גם בגאולת התרבות, וכי בכלל תתחבב כל-יך על העם ותסייע הרבה גם בהרצאת התחייה הלאומית וגם בחיזוק החינוך העברי. הקרן הקיימת, תוך כדי חמשים שנות חייה, חרגה זה כבר ממסגרותיה המקוריות עד שהיא מקיפה והולכת עוד תחומים ופינות לא שערו אבותיה — הלא הם תחומי השעשועים והצהלולים ופינות ההשפעה וההשראה ברוח אהבת ציון ואהבת ישראל. מי איננו יודע, כי בכמה ארצות נידחות ואיים רחוקים עוד נחיתים אֲחִים יהודים מנופרים ומרוחקים כל-יך עד שקופסת הקרן הקיימת הוא הסימן החיצוני הבולט של יהדותם הפנימית. פשטותה ואי-אמצעותה של הקרן הזאת הקסימו את כל שדרות עמנו. משל לטלפון, שאדם מטיל שם באיזה סדק שבמיתקן המוכני ניקל או מטבע "דיים" (עשרה סנט) ומיד הוא מתקשר עם קרוביו ומקורביו. כך גם היהודי הגדול או הקטן בהטילו מטבע פל-שהיא בתוך סדק הקופסה הכחולה, מיד הוא מרגיש בעליל, כי נתקשר עם אדמת-הקודש במזרח-שמשנו, וכי בורגנע נגאל בזכותו טפה חדש של קרקע לאומית...

כן, רבותי, יום כזה (י"ט בטבת תשי"ב) עלול לזעזע את לבו של כל בן-ישראל — ולא כל שכן לבו של יהודי זקן ובא-ימים, הזוכר עוד מנעוריו אותו יום מתן הקרן מעל במת הקונגרס החמישי עת נתגלו אחר-כך התוים (או הבולטים) הראשונים

של העם ובמצח האשה התנ"כית המפורסמת, להביא לידי מצב של "גם לי גם לא יהיה". וחבל, שחלק מאנשי-הרוח שלנו, שלא תמיד הצטיינו בהבנה מעשית, נתפסו שלא-מדעת למזימת-התווה של אנשי-מעשה מסויימים. אכן, אבנים אלו עוד תהיינה לראש-מפנה בחיינו.

קרע זה, שנתגלה הפעם בזריקת-אבנים על בית-הכנסת, אינו אלא אחד מן ה"קרעים" הרבים, שהמדינה מתאמצת לאחותם, ולא תמיד בהצלחה. הוא מופיע גם בגילויים אחרים, יפים יותר.

חוק-השבות המתיר לכל יהודי הרוצה בכך לשוב לארצו ומחייב את הארץ לקבלו בכל התנאים שהם — עדיין אין מערערים עליו. אבל יש כבר מהרהרים אחרים חכמתו של החוק המתיר לכל הנכנס להשתתף מיד בבואו, אף אם אינו יודע קרוא וכתוב וכל הליכות-הארץ זרות לו, להשתתף בבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות. ליבראליות מופרזת זו, טוענים אלה, על שום מה?

ברור הדבר, שרבים מהם הם חומר מצויין ביד הדברים. משעדים אותם בדברים — תרתי משמע — והם מצביעים לפי טיבו של השוחד. שומעים על כך

נאט סופרנו בשראל
א. תושב

גשם שוטף ירד מן השמים, אך לא יכול לכבות את הלהט הזור שנישא עם ההמון. לעלות על הכנסת, להכריח אותה לקבל את עמדת ה"מנהיג"...

יש עוד כוחות במדינה שאינם תמימי דעים עם ממשלת בן-גוריון. הנה מפ"ם והנה הקומוניסטים. גם הם מעוררים את זעם העם, גם הם טוענים שלא לבוא במשא-ומתן עם המרצחים, היינו עם מרצחי גרמניה המערבית; עם מרצחי גרמניה המזרחית מותר לבוא בדברים ואפשר גם לנסוע לשם. הנה נסעו שנים מנציגי מפ"ם לברלין המזרחית ואחד מהם דיבר שטנה על ישראל ועל המתרחש בה. והשני יושב כאן, בכנסת, ויררם ידו נגד ההפגש עם הגרמנים של בון. ונציגי הקומוניסטים, הם בוודאי זעם קדוש יוקד בהם. רחמים גדולים על עם ישראל עלו בלבם פתאום, מהם אחד ערבי, תופיק טובי שמו, לא ינוח ולא יישן עד שיינקם דם ישראל השפוף. ואתם ועל-ידם — הציונים הכלליים,

מאת דניאל פרסקי

הכסה בשבוע שעבר, זה היום המיוחס, יום מפל הימים, נשפח כליל וזכרו נמחה מן הלב — וחבל! צר רק, כי אותו יום היסטורי לא צויין כלל בעתונות ובציבוריות, שהרי שומה עלינו לטרוח ולחיות עוד חמשים שנה עד שנזכה ליום דומה לו — יום מלאות מאה שנה להולדת הקרן הקיימת, ומי, אני שואל אתכם, יעצור כוח לטרוח ולחיות עוד מיכסת-שנים עגולה ומלאה כזאת?...

יום כזה עלול בכלל לזעזע את הלב. הרעיון לגאול את אדמת ארץ-ישראל לטובת האומה כולה — הוא רעיון לאומי מוסרי ישן-שמצא לו ביטוי בכמה הצעות ותכניות ממשיות זה כמאה ואחת-עשרה שנה. חוקר-הציונות יהודה ד"ר נ. מ. גלבר עושה חשבון במאמרו "גלגולי רעיון הקרן הקיימת" (בסוף ספרו של ג. קרסל "מגילת האדמה"), כי שלושה-עשר אישים (קולונל צ'רצ'יל בשנת 1841 באנגליה, ארנסט להראן, וורדר קרסון, רבי יהודה אלקלעי, רבי צבי הירש קאלישר, זאב וולף קאלישר, חיים צבי שניאורסון, שמעון ברמאן, רבי עקיבא יוסף שלזינגר, משה שרנצל, הנרי מונק, אגודה לונדונית) עסקו בנסיונות להרפיץ ולממש את הרעיון הזה עד שקם פרופ' צבי שפירא, שמצא מסילות לרעיונו בחיים ובעתונים, בוועידות ובאספות וביחוד בקונגרס הציוני הראשון — וסוף-סוף זכה אחר מותו, שהמצווה הנפלאה הזאת תקרא על שמו בתור אבי הקרן הקיימת לישראל. וגם לאחר שנוסדה הקרן החביבה והנעלה הזאת לא עלה כלל על דעת מציעיה ויוזמיה, כי אחריתה תסגה מאוד. מי מילל ומי פילל אף, כי על-ידי קיבוץ פרוטות ומכירת בולים זולים (שנקראו בשנים הראשונות "תווים" עד שקם אליעזר בן

ד
וזהו משמעותן הטראגית והממשית של "אבנים" אלו. נוהגים היינו לתאר את מלחמות הערבים ביהודים לפני תקומת המדינה ב"מלחמת המדבר בישוב". ידענו, אף להם "טענות" על הארץ, ומהשקפתם הם — טענות צודקות. אבל דרכי המלחמה הצדיקו את התיאור. כך — נלחם המדבר! והנה נתגלה פתאום, כי "מדבר" זה שוכן גם בתוכנו.

השאלה אינה כאן, מי צודק בטענותיו. השאלה היא, כיצד נלחמים אנשי ישוב, העוסקים ביישובה של ארץ, על מה שהם חושבים לצדק. אל תאמרו איפוא: פולי-טיקה. המפלגות הגרועה ביותר, ובה לקינו אנחנו, אינה מחוייבת לידת עד כדי ספסור בדם ובכבודה של אומה. תמה אני, אם גם ישועים אמתיים, המקדשים את כל האמצעים האופייניים המולכיים, לדעתם, למטרה הנראית להם כקדושה — תמה אני, אם גם אלו היו מסוגלים לרדת ירידה עמוקה כזו.

אין זאת אלא ה"תווה" אשר בתוכנו, שתפס פתאום את כל הסכנה האורבת לו בעצם קיומו של הישוב — המדינה, ההלית לרתום בעגלתו את ההרגשות הקדושות

לא שכחו

ז"א ענד, ראש אצ"ל לשעבר ועכשיו ראש מפלגת "חירות", מ. בגין, בכיכר-ציון בירושלים ופיו שופע בלע ושמחה, איומים ורהב: "זו לא תהיה מלחמה קצרה, זו לא תהיה מלחמה קרה, חוסו על הדם הזה. אותנו לא תכניעו. אין כוח בעולם שיכניע את חיילי אצ"ל". ושוב צרח הקול המשוחזק, הצרחני: "היום אתן את הפקודה דם. זו תהיה מלחמה לחיים ולמוות, לקיום עם ישראל. ייתכן שנצטרך להפרד ממשפחותינו". "עלו על הכנסת סביב, סביב, ואם לא יתנו לכם — עברו!"

וחמשת אלפים איש, משרידי הנאמנים שהועלו מפל הארץ, וביחוד מתל-אביב, ברפבת, ומן האספסוף האורב לכל מהומה ואנדרלמוסיה, עומדים ומקשיבים, עומדים ומתלהטים מדברי ההסתה וההמרדה של ה"מנהיג" בגין, שזה מזמן, מאז התבוסה בבחירות הדימוקראטיות לכנסת, לא נשמע קולו, ואף לאחר שנבחר בבחירות לא בא למליאת הכנסת ולא נשבע כחוק.

קרן ישענו

בשבוע שעבר מלא יובל-שנים, יובל ממש כמשמעו המקורי בתורה, למוסד לאומי-ציוני היסטורי גדול — הלא היא הקרן הקיימת לישראל. ביום י"ט בטבת, תרס"ב (29 בדצמבר 1901) נוסדה הקרן הקיימת בקונגרס הציוני החמישי, בעיר באזיל שבמדינת שווייצריה. נמצא שמלאו חמשים שנה בדיוק ביום ה' שעבר, י"ט בטבת, תשי"ב, לפי מנין ישראל, 17 ביאנואר 1952 לפי התאריך הפללי.

אותו יום עבר בשלום ובשלווה מפלי כל סימן של חגיגה יובלית. שום אספת-עם לא נערכה בניו-יורק רבת. שום פגישת עתונאים לא נתקיימה באילו לא קרה דבר. פתחתי את כל עתוני האידים הגדולים ורבי-העמודים ודימיתי למצוא על גפי מרומי הגליון בעמוד הראשון ידיעה מעוטרת-כותרות על המאורע ההיסטורי הזה — ולא מצאתי. לא היה שום מאמר ראשי או תיאור פרשת הקרן ועוד חומר מסביב לחגיגה הסגורה — אין זכר. אין אני, חלילה, חופו להרשיע את עתונותנו שפאילו בצדיה עברה בשתיקה על מעשה רב זה. יודעני מן הנסיון, כי בשנים האחרונות היא עושה חובתה די והותר לתנועה הציונית ולקרנות הלאומיות. אלא מה? הלשכה המרכזית של הקרן הקיימת לא הכשירה את דעת-הקהל לקראת היום הזה, היום בהא הידיעה.

בכוונת-מכוון פיזרתי את המלה "היום" וטעמי ונימוקי עמי. ידועה לנו יפה העובדה, כי בדרך-כלל נחוג חגיגות-הזה תוך כדי השנה שעברה (במקום לחוג את כל שנות-החמשים, המתחילה למן י"ט בטבת תשי"ב — נחוגה, כנראה, כל שנת הארבעים ותשע). ברם (כלומר: אבל) מה תמוה הדבר, כי יום

פרשת השבוע

טאת פרופ' פייבל מלצר

בוא

(ו' שבט)

פרשת בוא משמשת פרשת דרכים במובנים הרבה. בה אנו קוראים על עצם יציאת מצרים, בתוכה עובר איפוא הגבול בין הענות ובין הפדות, בין הגלות ובין הגאולה. העין תהא פונה מעתה לא למצוקות הווה, אלא לתקוות חיי עתיד. עם זה ישנה שינוי בולט אופייני של הדברים שנקרא מפאן ואילך. עד כאן צורת הסיפור, פרשת חיי האבות, שאמנם ידעו ישראל בכל הדורות לקרוא גם בה סימנים וסמלים לחייהם. מפאן ואילך תרבינה מצוות שנצטוו בהן ישראל במפורש לסידור חייהם בעתיד. מתוך הפסקה דראמטית של סיפור יציאת מצרים, באמצע הסיפור על המכה העשירית אשר השפיעה והכריעה, לאחר ההודעה על מכה זו ולפני הסיפור על הגשמתה, לפני הסיפור על עצם היציאה ולפני מתן תורה, באות מצוות רבות שנצטוו בהן ישראל לדורותיהם.

אי אפשר שלא להזכיר כאן את מאמרו המפורסם של ר' יצחק, אשר בו פותח אבי פרשני המקרא את פירושו לתורה: "אמר ר' יצחק: לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם. ולמה התחיל מבראשית? משום כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים" (נוסח קצר של ילקוט שמעוני בשם מדרש תנחומא. פרש"י מפורטים, פידוע, הדברים יותר). בקראנו דברים אלה בעמדנו ב"בראשית" יראה לנו לפעמים, כאילו עיקרם הוא הסברת מציאות פרשת הבריאה בפתח התורה, הדגשת "כוח מעשיו", ואף אמנם מביא בעל "תורה שלמה" "נוסח ארוך של מדרש תנחומא מכתב-יד הגניזה המסיים: "כוח מעשיו הגיד לעמו, כדי להודיע לישראל כוחו ומעשיו ויהיו יודעין היאך נברא העולם". אולם לא כך מקובלים הדברים בידינו ולא כך הביא אותם רש"י ז"ל. ואין צורך לדייק הרבה כדי להעלות, כי לא זו הכוונה. אילו כך היתה, צריכה היתה לבוא פרשת הבריאה ומיד אחריה "החודש הזה לכם". הכוונה היא, כי כל ספר בראשית ופרשות ראשונות בספר שמות הם סיפור נתינת "נחלת גויים" לישראל. פרשת הליכותיהם אליה והתרחקותיהם ממנה, אמונתם בקבלת הנחלה והתנסויותיהם בהאחזם בתוכה, עד אשר גלגל הקדוש-ברוך הוא גלגל המסיבות ובני-בניהם אשר היו לעם בנכר וטעמו טעם חיים ב"ארץ לא להם", ונצרכו בכור הסבל והתנסו בשעבוד — הוצאו באותות ובמופתים מאפלה לאורה, ורק בהיותם הולכים במדבר ופניהם מופנים למולדת אבותיהם ולארץ עתידם — קיבלו את התורה אשר תעצב חיי עם לבדד ישכון בארצו ובנחלתו.

עד כאן על מסקנות מאמרו של ר' יצחק לגבי "העבר", כלומר חלק התורה עד "החודש הזה לכם", החלק שכולו סיפור. אולם מכיוון שלמדנו שהתורה איננה רק ספר חוקים ומשפטים, מצוות ופיקודים, אלא גם ספר ההיסטוריה של הקשר שבין עם זה לארצו, נפקה ענינו ונראה, כי גם כשהחלו לבוא המצוות והמשפטים, לא יחדל הסיפור, שאחת ממגמותיו העיקריות תהיה גם להבא תיאור אותה נתינה של "נחלת גויים". ראה נראה את הפנים הולכים לכבשה ולרשתה ונראה כי בהליכה זו היו המכשולים והפשלונות מרובים. משה ודורו לא זכו להפנס אליה, יבוא יהושע הכובש והמחלק, אחריו השופטים, וספר שופטים יוכיח על כל צעד ושעל, כי בלכתם בדרכי ה' התחזקו בארץ, ובסורם מהן — מטה ידם ושלטונם בארץ נתרופף. אחריהם תקופת המלכים והנביאים ועיקר ענינם ועיקר דבריהם על ברכת ה' לעם ולארץ בחיותם חיי עם לבדד ישכון

פילוסוף-המשפט הגדול ביותר של רוסיה ופולין ואשר לשיטתו ותפיסתו נשאר נאמן במשך הרבה שנים. חתר לזרסון אל השקפת-עולם משפטית ובהיותו מאומן בכלי המחשב האירופי גולל במלוא היקפה את הפרובלימא-טיקה המיתודולוגית של המשפט ביחסו אל הפוליטיקה וההתרחשות הסוציאלית על כל רשויותיה ותחומיה של הפעילות הבינ-אנושית.

עם שידוד המערכות בכל תחומי המדע בתקופה הסוערת שבין שתי מלחמות-העולם סחף לתוכו המשפר הבולל גם את מדע המשפט התיאורטי, המתפרנס מעיקרו מהפילוסופיה המשפטית. היריספרודנציה המסורתית התגלתה אז במערומיה, בכל "העדר הערכים שלה כמדע". על כל אירופה ניתך אז מבול של תיאוריות ושיטות, שגרף והרס לא רק את כל המשפט הפומבי על כל אשיותיו, כי אם גם עשה שמות בתחוקות החשובות ביותר ובכל הספרות של דוקטרינות ואסכולות מקובלות מדור-דורות. וכאן מצא לו לזרסון מקום להתגדר בו. בספרו הרוסי "התיאוריה הכללית של המשפט" (ריגה, 1930), שתורגם לשפות אחדות ובחלקו גם ליאפאנית, הוא עומד ושואל לדרך הנכונה, בה צריך לבחור המדע התיאורטי ולמיתודה ההולמת את תורת המשפט. מול שלוש האסכולות המקובלות, כלומר מול הנורמאטיביזם, הפוזיטיביזם הדוגמאטי והמאטריאליזם ההיסטורי, הוא מעמיד את הפוזיטיביזם הפסיכולוגי, שהוא משתדל להסבירו בצורה השווה לכל נפש.

נוסף למגמה המעפילה של השנים ההן לשחרור גמור משרידי הפיאודאליזם, באמצעות ריפורמה אגרא-רית חדשה, דינאמיות חדשים, תיקונים בחוק הירושה, תחוקה סוציאלית חדשה וכיוצא באלו מצביע לזרסון במיוחד גם על הנטיה הכפירה לפריקת העול של האינ-דיבידואליזם והאיגואיזם של החוק הרומאי. יש צורך הכרחי בבדיקה יסודית ובבקורת עיקרונית של התיאור-ריות המסורתיות על היחס שבין החוק ובין המוסר, דרושה גישה חדשה, שתהא בנויה בחלקה על ידיעה חיובית של הפסיכולוגיה האנושית, ובחלקה על אידיא-ליזם מוסרי. ונהירים היו לו לזרסון לא רק מכמני הפילוסופיה הקלאסית, כי גם בן-בית היה בפילוסופיה של מאת העשרים.

בשאיפתו לקבוע את היחס ההדדי שבין המשפט החיובי והמשפט הטבעי, סבור היה לזרסון להוכיח, בניגוד לאסכולה הקלאסית, שיסודות המשפט הטבעי הונחו כבר בתנ"ך לפני המשפט הרומאי, וכי הרמב"ם עמד על נחיצות הדת האזרחית פיסוד למשטר המדיני לפני שפינוזה ורוסו. גישתו היתה סוציולוגית לכל הבעיות, לנגד עיניו עמדה האקטואליות של המשפט בהווה, ולא גרע אפילו מפני החשש, שמא יטביעו על התיאוריה של המשפט את הגושפנקה של "סוציולוגיה יוריסטית", כפי שזה בא לידי ביטוי בשני מחקריו: "הממשות של החוק והמדיניות היורידית" — צרפתית, 1926, ו"כיצד אפשרי מדע המשפט גם להבא?" — גרמנית, 1938.

בעצם תסיסתה פסקה מחשבתו של הפרופ' לזרסון, פסקה עבודה נאמנה ופוריה, באמצע פעולתו המדעית ניתק פתיל חייו במרחקים, וידידיו וחבריו לעבודה עומדים ותוהים על האבדה הגדולה שאין לה חליפין.

לא שכחו

(סוף מעמד 223)

ענין מצפוני. רבים וטובים יצאו נגד פל משאומתן עם הגרמנים באיזו צורה שהיא. היו אלה מטובי הסופרים העבריים, היו אלה מבעלי המצפון בעם. אך בו ברגע שנהפך הענין לכלי-שירות פוליטי מצד מפ"ם והקומו-ניסטים, למצווה אופוזיציונית מלומדה מצד הציונים הכלליים ולסולם עלייה לשלטון בכוח הזרוע מצד "חירות" — נסתלפה דמותו. ועדיין לא תמה המערכה.

ועל עזיבת עצמיותם המביאה לעזיבת הארץ ולעזובתה ולידי אבדן העצמאות. ואפשר לעקוב אחרי קו-שני זה גם בחלק גדול מספרי כתובים ונבוא לידי מסקנה, כי אחת הפנים הבהירות והמספירות ביותר של המקרא כולו הוא דבר היותו סיפור תולדות הקשר שבין העם והארץ.

אולם מאמרו של ר' יצחק הזורק אלומת אור על חלק התורה עד "החודש הזה לכם", מפנה תשומת-לבנו אף לפרשה זו עצמה, שהוא קורא לראשיתה "מצווה ראשונה שנצטוו בה ישראל". מה אופיה של המצווה הראשונה שנצטוו בה העם כולו? מצוות החודש העברי והתקופה העברית והשנה העברית. השנה העברית, שהיא מזיגה של מנין לחמה וללבנה גם יחד, שלא כשנת הנצרות המונה רק לפי החמה בלבד, ולא כאישלם המונה ללבנה בלבד וחגיו וזמניו נודדים מתקופה לתקופה. ואף-על-פי שלא נאמרו הדברים במלים מפורשות, הרי בולטת מאוד ההכרה, כי מצווה ראשונה זו של החודש העברי והשנה העברית לא ניתנה כאן אלא כדי לשפץ בתוכה את המצוות הרבות של חג הגאולה והחירות, חג הפסח, שפרטיו כה מרובים בפרשתנו.

מתוך כך מובנים יפהיפה דבריו הנמרצים של ר' לוי: "החודש הזה לכם — ר' לוי פתח: והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים". בפרשת החודש הזה רואה איפוא ר' לוי הבדלת ישראל מן העמים, כשם שכל פרשת יציאת מצרים היא פרשת הבדלה זו. והוא מוסיף לתאר את ההבדלה. "כל מעשיהן של ישראל משונין מאומות העולם: בחרישתן ובזריעתן ובקצירתן ובעימורן ובדישתן, בגרניהן וביקביהן, במנינן ובחשבונן" והוא משעין כל פרט על כתוב בתורה (ילקוט שמעוני ק"צ).

ברוח זו מדגיש מדרש אחר את המלה לכם ש"בחודש הזה לכם": הדא הוא דכתיב (משלי ה', 17): "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך". והמדרש מביא ענינים רבים במקרא בהם מצוי ביטוי כעין זה (לכם, לך וכיוצא באלה): האזהרה על עבודה זרה, המשפט, הצדקה, הרחמים, השמיטות והיובלות, המעשרות והבכורות, הקרבנות, הבכורות, ארץ-ישראל וסביבותיה, התורה, הציצית, הימים הטובים, ראשי חדשים (שמות בה, פרשה ט"ו, כ"ג).

אכן זכתה מלה זו לכם ופסוק זה בכללותו לטיפול מרובה בדברי חז"ל בהלכה ובאגדה כאחד, עד שראו בכך מסירת סמכויותיו של הקדוש-ברוך-הוא בידי ישראל: "אמר הקדוש-ברוך-הוא לישראל: לשעבר היה בידי, שנאמר (תהלים ק"ד) "עשה ירח למועדים", אבל מפאן ואילך הרי מסורה בידיכם, ברשותכם. אם אמרתם הן — הן, אם אמרתם לאו — לאו — הן — החודש הזה לכם" (שמות רבה פט"ו, א').

"כי חוק לישראל היא משפט לאלדי יעקב" (תהלים פ"א) — מלמד שאין בית-דין של מעלה נכנסין לדין אלא אם כן קדשו בית-דין של מטה את החודש (מסכת ראש השנה ח'). "רבי פינחס ורבי חלקיה בשם ר' סימון: מתכנסין מלאכי השרת אצל הקדוש-ברוך-הוא ואומרים לפניו: רבוננו של עולם, אימתי ראש השנה? והוא אומר: ולי אתם שואלים? אני ואתם נשאל לבית-דין של מטה" (ילקוט שמעוני קצ"א).

מצוות החודש העברי שנצטוו בה ישראל שעה קלה קודם שיצאו בדרך לארצם, היה בה משום עיצוב דמות השנה הישראלית והחגים הישראליים, משום הנחת יסודות וקביעת מסגרות לכל החיים הישראליים.

לא תפלא איפוא בענינו "מחלוקת" מיוחדת במינה בדברי חז"ל: "הרואה את הלבנה היאך צריך לברך בזמן שהיו ישראל מקדשין את החודש? יש מן רבנן אומרים "ברוך מחדש חדשים" ויש מהן אומרים "ברוך מקדש חדשים" ויש מהם אומרים: "מקדש ישראל" (שמות רבה, פ' ט"ו, כ"ד). אכן מברכים ישראל בג' רגלים: "מקדש ישראל והזמנים".

חידוש חדשים ישראליים הוא הוא קידוש חדשים והוא הוא ייחוד ישראל וקידוש ישראל.

משתה היוכל של ההסתדרות העברית באמריקה

ברוב עם וברוב הידור התקיים ביום ד' בשבוע שעבר, במלון וואלדורף אסטוריא, המשתה השנתי של ההסתדרות העברית, שהוקדש הפעם ליובל מלאת לה שלושים וחמש שנים. בין המסובים — סופרים ובעלי בתים חשובים, חברי הקונסוליה הישראלית ואורחים חשובים מחוץ לניו-יורק.

את פרשת הנאומים במשתה פתח מר ישראל ניומאן, יושב-ראש ועד המשתה. הוא קידם בברכה חמה את פני המסובים, ועמד על פרשת עברה של ההסתדרות העברית ועל מצבה הכספית בהווה. ההסתדרות העברית, מסורת ארוכה של הישגים תלויה לה מאחוריה, והיא נשקפת מול פני העתיד בתקוות הישגים חדשים. אך ככל ארגון תרבותי עומדים בדרכה קשיים כספיים גדולים. מן ההכרח, על כן, להרחיב את הבסיס הארגוני של ההסתדרות העברית ולגייס לה חוגי בעלי-בתים ובעלי-יכולת, שיטלו עליהם עול כלכלת מפעליה של ההסתדרות העברית. מר ניומאן מביע את תקוותה, שבין מפעלים אלה יהא גם יסוד מרכז לעברים בניו-יורק, ומטעים, שהמשתה אינו אלא התחלה למאמץ של ביסוס ההסתדרות העברית ומפעליה. הוא מודה לכל חבריו בועד המשתה, שעזרו להצלחתו, וקורא את כל המסובים להמשכת המאמץ ולהגברתו. הוא מציג אז לפני המסובים את מר שמואל י. בורובסקי, נשיא ההסתדרות העברית באמריקה, בתור שר-המשקים במסיבה.

שמואל י. בורובסקי מעלה בנאומו זכרון אלה שעמדו למראשותיה של ההסתדרות העברית לפני שלושים וחמש שנים, ביניהם המאורות הגדולים בתנועת התחייה הלאומית כאליעזר בן-יהודה, הרב מאיר בר-אילן, שמריהו לוין, ליאון מוצקין, נחום סירקין, הנרייטה סולר, ראובן בריינין, צבי הירש מאסליאנסקי, אברהם גולדברג וקלמן ווייטמאן, זכרם לברכה. הם, והבאים אחריהם, סופרים ועסקנים, אנשי רוח ואנשי צורה, אצלו מרוחם על התנועה העברית הצעירה בארץ זו, ובכוחה התקיימה ופעלה ונשאה פרי מאז ועד עתה. שלושים וחמש השנים שעברו על ההסתדרות העברית עדות הן לאמת שבחזונם ולצורך החיוני בארגון שיסדו לשם מימושו של חזון זה. במשך התקופה הזאת הקימה ההסתדרות העברית שורת מפעלי ספרות ותרבות, שאין לשער עוד העדרם ביהדות אמריקה: "הדואר", שמלאו לו עתה שלושים שנה, בזכות מסירותו ללא-קץ של עורכו רבי-הפעלים, מנחם ריבולוב; מחנות "מסד", המשמשים מופת לרשת של מחנות-קיץ עבריים הנוסדים והולכים בארץ; הוצאת "עוגן", שפרסמה פרי רוחם של סופרים עברים באמריקה; מחלקת הנוער העברי, ועד האמנות העברית, ועוד ועוד. היא קיימה את שותפות-הרוח העברית ביהדות אמריקה ומחוצה לה, השתתפה בכינוסו של הקונגרס העברי העולמי וחותרת ליצובה ולהפראתה של התנועה העברית העולמית. המטרה שהועמדה לפנינו לפני ל"ה שנים חיונית יותר היום, עם תקומת מדינת ישראל. ברור לנו כיום, שבלי עברית תישאר יהדות אמריקה חסרת-דת, קרתנית, מבודדת ומנותקת מפלל ישראל.

בסוף נאומו מודה מר בורובסקי לחבריו בהנהלה ובוועד הפועל, מתעב על פעולתו של מר ב. מרגולין, וקורא שורת טלגרמות של ברכה, שנתקבלו למשתה. מברקי הנשיא טרומאן, מר דוד בן-גוריון ומר משה שרת מתפרסמים בגליון זה במקום אחר. טלגרמות של ברכה נתקבלו עוד מאת: רקטור האוניברסיטה העברית פרופ' שוואבה, אשר באראש וא. פרודס, בשם אגודת הסופרים בישראל, יצחק בן-צבי וד"ר א. רונפלד, בשם הברית העברית העולמית, מר אבא אבן, שגריר ישראל בארצות-הברית, שמואל בנדור, הקונסול הכללי בפועל, בנימין ג. ברודי, נשיא ההסתדרות הציונית באמריקה, חיים גרינברג, מנהל מחלקת החינוך והתרבות של

הסוכנות היהודית, הסינאטור הרברט ה. ליהמאן, ד"ר שלמה גולדמאן משיקגו, ד"ר אלכסנדר דושקין מירושלים, ופרופ' א. טארטאקובר, כעת בניו-יורק.

בברכת מר אבא אבן נאמר בין השאר:

"התרבות העברית היתה אחד הגורמים המכריעים בליכוד שלשלת הדורות בדברי ימינו הארוכים ובאיחוד פזורי ישראל בתפוצות הנרחבות; היא היתה והווה בית היוצר לנשמת העם היהודי ולתחושת האחריות ושותפות הגורל בין כל חלקיו באשר הם שם; היא עשתה אותנו ל"עם הספר" — זו המצודה, אשר רבים ועצומים לא יכלו לה ואשר בחסותה הגענו עד הלום; ובה הערובה לאחדות העם היהודי כולו בין בניה היושבים בציון לבין בניה המתגוררים חוצה לה.

"במשך עשרות בשנים פעלה ההסתדרותכם גדולות להקמת מצודת התרבות העברית באמריקה. מוסדות למאות מקנים את השפה והספרות העברית לדור ההמשך, מנחילים לו ערכי תרבות עברית ומטפחים בו את ההפרה העצמית העברית. לימוד השפה העברית וספרותה הולך וחודר להרבה מוסדות-חינוך לא-יהודיים מתוך ההנחה היסודית, כי השפה העברית היא הדרך הבדוקה להכרת

ברכת משה שרת

תל-אביב, 14 בינואר, 1952.

ש. י. בורובסקי, נשיא ההסתדרות העברית באמריקה. ביום חגכם זה, למלאת שלושים וחמש שנים לקיום ההסתדרותכם, הנני מאמץ ידיכם להניף ברמה דגל שפתנו הלאומית בקרב יהדות ארצות-הברית ולפתוח במאמץ פכיר-תנופה שינחיל את דעת הלשון העברית לכל שוחר תרבות עמו ושואף לקשר חי עם מדינת ישראל.

משה שרת.

ערכי התרבות העברית והערכתכם הנכונה, הגברת ידיעת השפה והספרות העברית בארץ זו תוסיף להאדיר את ההבנה ההדדית והידידות הנאמנה בין העם האמריקאי והעם העברי. רבות השגתם ורבים עוד התפקידים שלפניכם לביסוס פעולותיכם ולהרחבתן. איחולינו הנאמנים שלוחים לכם בזה להשגת מטרותיכם הנעלות.

ד"ר ישראל אפרת, בנאומו החותך, הזהיר מפני שלוש טעויות האורבות ליהדות אמריקה בתקופה זו, שמעבר מזה היא טובלת באורה של תקומת מדינת ישראל ומעבר מזה היא שקועה בצל של תהייה ומבוכה וחיפוש דרכים. טעות אחת אפשר לכוונה: הטעות האלפסנדרונית. כמיליון יהודים ישבו באלפסנדריה של מצרים בתקופת פריחתה ולהם בתי-כנסיות מפוארים ומוסדות של צדקה ושלטון עצמי פנימי; אף רוח של יצירה מפעמת אותם, נתחברו שם ספרים כחכמת שלמה וחזיונות הסיביליות, ועמד להם הוגה-דעות כפילון. קהילת אלפסנדריה נאמנה היתה לרוח ולתורת ישראל — ואף-על-פי-כן אבדה ללא שיעור. כי נאמנה היתה לרוח בלבד, ולא ללשון שבה הוצקה, פי היתה יהדות של תרגום. חשבה שאין הלשון אלא כלי, והתוכן עיקר. אבל הלשון היא עור לבשר המחשבה הלאומית, והמפשיטה הוא כאותו סרדיט רומאי, שקרע בשרו של ר' עקיבא במסרקות-ברזל. הטעות השניה היא — הטעות הגרמנית. יהדות גרמניה אבדה לנו שנים רבות לפני בוא הטומאה הנאצית. יהדות זו העמידה חכמים וחוקרים גדולים, אבות חכמת ישראל, אבל היצירה העברית היתה בעיניהם נחלת העבר בלבד, ומן היצירה החיה נתעלמו. לא ידעו שכל רגע בחיי אדם ואומה הוא יין ממוזג מכל הזמנים, מעבר ועתיד גם יחד, טול ממנו יסוד אחד ואתה קובע את נפשו וחיותו. ההתעלמות מהווה ומתקוות עתיד הביאה בסופה גם לידי התכחשות לעבר ולידי טמיעה גמורה. הטעות השלישית — לוואי ולא תכונה

בעתיד הטעות האמריקאית. טעות זו מעמיקה יותר, כי נוגעת בשרשי הנפש, ועיקרה: התבטלות האישיות היהודית לפני הזרם האמריקאי החזק, חולשת רצון לשחות נגד הזרם, המביאה לידי התרופפות פנימית שסופה כלית. כנגד עש זה האוכל בחוטה-השדרה היהודי בארץ הזאת, וכתרים ומגן מפני כל שלוש הטעויות, יש לקיים כאן תנועה עברית חזקה, שתחדור לכל מקום שדוגלים בו בשם יצירתנו העתיקה בלבד, התרגום, שתקרב את הלככות ליצירה העברית החיה ותעניק שיעור-קומה ועקשנות לאומית ליהדות אמריקה. שזה הפוח הנשיא בלשון העברית מאז מקדם וזה פשר שמה: שפת עבר — אפילו כל העולם מעבר זה, אני ובני מעבר זה.

היושב-ראש מוסר אז על עלייתו של מר שמואל פישמאן, סגן נשיא ההסתדרות העברית ונשיא "מסד", לישראל, וד"ר משה דייוויס מוסר לו בשם ההסתדרות העברית ובשם "פל ילדי מסד" וילדיהם וילדי ילדיהם "טבלת-כבוד, עשויה נחושת, המעידה על "מסירות לא-גבול לתחיית ישראל ותרבותו, מלחמה ללא-חת לחינוך העברי השלם והשתתפות ללא-שיעור בכל מפעל ומאמץ להרמת קרן העברית בארצות-הברית של אמריקה". ד"ר דייוויס מפתיר את הטכס בפסוקי הברכה: "יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים פל ימי חיך, וראה בנים לבניך, שלום על ישראל", וכל הקהל ענה אחריו: אמן.

רשות-הדיבור ניתנת אז לנואם-האורח הדגול, ד"ר אבא הלל סילבר, המתקבל בעמידת הקהל ובתשואות-כבוד ממושכות. ד"ר סילבר פותח בעברית ומביע את שמחתו להמצא במחיצת חברים-מנוער, שיחד עמו יסדו, לפני כיובל שנים, אגודת-הנוער הציונית הראשונה של דוברי עברית בארצות-הברית. בשקידה ובהתמכרות-נעורים, ממשיך ד"ר סילבר, עברנו כחלוצים לפני העם, ליישר בערבת אמריקה מסילה ללשון ולתרבות עמנו. יפים ובהירים היו הימים ההם, ואשרינו שלא הועם זיוו עד היום והד שירתם לא פסק מלבנו. הוא מביע רחשי הכרתו למנהיגי ההסתדרות העברית, שלא נרתעו מפני כל המכשולים ובהשקט ובטחה, באומץ ובמרץ, חרשו וזרעו וגם ראו פרי הילולים בעמלם, ואת תקוותו, כי יתבצר מעמדם בעתיד ויאפשר מאמצים חדשים והישגים חדשים בשדה הקניית הלשון והתרבות העברית, פי בהן תלוי ומותנה עתידה של האומה. (המשך נאומו של ד"ר סילבר מתפרסם בגליון זה במקום אחר).

בחלק האמנותי של המשתה הופיע החזן והזמר הצעיר, אפרים זילבר, בתכנית של שירי דת, שירי ישראל ואריות של אופירה. האמן הצעיר הראה יכולת-ביצוע גדולה בכל שלוש רשויות הזמרה, השונות פל-כך זו מזו. בקולו החזק והמלא ובחן זמרתו, שמיצתה את כל נועם השיר המושר, שבה את לבות המסובים, שהודו לו בתשואות-חן ממושכות. ליוותו על הפסנתר גב' זאנקה סטאניה.

היושב-ראש, מר בורובסקי, הודה לו בשם הקהל, בהעירו, שמר זילבר הובא לכאן על-ידי מאמצו, העסקן העברי הידוע מר יוסף וייס. הוא גם הביע את תודתו ותודת חבריו בהנהלה למר חיים לב, מנהל המגפית של ההסתדרות העברית, העובר בימים אלה לשיקאגו, ואיחל לו הצלחה במשרתו החדשה; פמו כן הביע את תודת הועד לגב' זהבה שן, מנהלת המשרד, על עבודתה המסורה במפעל המשתה, ולגב' סאלי דויטש, שעבדה על ההכנות למשתה.

ובשירת "התקוה" והתרוממות-רוח ננעלה המסיבה.

פרקי היום בתנ"ך

שבת, כ"ח טבת — ישעיה מ"ה—מ"ו.
יום א', כ"ט טבת — ישעיה מ"ז—מ"ח.
יום ב', א' שבט — ישעיה מ"ט—נ'
יום ג', ב' שבט — ישעיה נ"א—נ"ב.
יום ד', ג' שבט — ישעיה נ"ג—נ"ד.
יום ה', ד' שבט — ישעיה נ"ה—נ"ו.
יום ו', ה' שבט — ישעיה נ"ז—נ"ח.

דברי השבוע

מאת מ. שושני

בני בלי אל

באחת הישיבות של הפנסת, בית-המחוקקים הישראלי, נתעוררה שאלה, מתוך הגשת שאילתה לשר החינוך והתרבות, בענין ספר של סיפורי-מקרא, שהוציאה הסתדרות "השומר הצעיר", ושאלו בו זכר לשם-הויה.

אנו את הספר לא ראינו ומטעם זה אין בידנו להוציא משפט על עריכתו, אבל מתוך הדיון בפנסת ותשובות השר, וכן מתוך דברי הרב איסר יהודה אונג-טרמאן, רבה הראשי של תל-אביב, הנמצא עתה בניו-יורק, יש להסיק, שאכן "השפילו" משפילי מפ"ם (פי "השומר הצעיר" הוא היכין והבועז של מפלגת-שמאל זו) להוציא ספר שיצאה נשמתו, טרם הוצא לקהל. פי כל ספר, שענינו התנ"ך, אם לגדולים ואם לקטנים הוא מכוון, אם למקרא ואם ללימוד הוא בא, ספר כזה שאין בו שם-השם, הוא מעשה-זיוף וגם אינולת, של אנשים המדברים תמיד על תרבות (ותרבות "מתקדמת" דווקא) ותרבות אין בהם.

וכדי שלא יחדשו את הפקחים והחריפים הללו, שמבני "השומר הצעיר", במקוריות יתירה, כדאי להזכיר בזה, שלפני כמה וכמה שנים הוציאו גם השמאלנים בניו-יורק ספר "מקראי" שפזה — שיצא, כמובן, באידית — ואשר בו ניתנו רק 9 מעשרת הדיברות (פי הדיברה הראשונה הושמטה), ויהי הדבר ללעג ולקלס בקהל, גם בקהל הראדיקאלי בכלל. פי כל איש מבין, ולא דווקא דתי, הבין והרגיש, שב"עריכה" זו נעשה מעשה-פראות של אנשים חסרי-מסורת, חסרי-דעת וחסרי-תרבות.

ועתה הנה נתגלגל מעשה-תועבה זה מאמריקה למדינת-ישראל, וניתן לו לבוש עברי.

חרדו החרדים לדבר-יד' והגישו שאילתה לשר החינוך והתרבות, פרופ' ב. צ. דינאבורג, מה יעשה למחסרי, ולמחללי, שם-שמים בפרהסיה, והשר ענה ואמר, שאין במדינה חוק אשר יאסור להוציא ספרים שכאלה. במדינה חפשיה רשאי כל אחד להוציא ספרים לפי רצונו וטעמו, ואין מי שימחה בידו.

מובן, שתשובה זו לא הניחה את דעת השואלים, ולא רק את דעתם הם. היא לא תניח שום דעת, של אדם בעל תרבות ויהודי בעל יהדות.

שר החינוך והתרבות, שהוא היסטוריון עברי בעל שיעור קומה, לא היה צריך לפי דעתנו להיות פורמאלי ואובייקטיבי כל-כך, כשנשאל מה שנשאל בענין רציני ועדין כזה.

חוק שישנו בוודאי צריך לקיימו ולשמור על ישותו, אבל חוק שאינו אינו בעל ערך שיש לשמור על איונותו. למעלה ממנו, ונעלה ממנו, הוא הרגש הלאומי-דתי, הם יחס ההערצה ויראת הכבוד

לערכי הקדושה של האומה, ומעל במת הפנסת שבירושלים עיר הקודש צריך היה שר החינוך והתרבות של ישראל להשמיע דברים טובים יותר ואדיבים יותר על ספר-הספרים שלנו.

פי לא רק ענין של דת יש פה, וממילא אין זה רק מחובתם של אנשי המפלגות הדתיות להלחם נגד חילול שם שכזה. ספר-הספרים קדוש הוא לכל העם, מבלי הבדל זרם או מפלגה.

וכשם שנערכת מלחמה, בחזית הציבור והמדינאות, נגד השמאל ההורס את חיינו, כן יש לאסור עליו מלחמה בשדה-המערכה הרוחני, הלאומי והדתי. "השומר הצעיר", שאינו שומר ואינו צעיר, עובד לאלהים אחרים, בכל המובנים ובכל הבחינות. הוא יושב בישראל ומשתחוה לעגל הקומוניסטי במוסקבה. הוא מדבר עברית, אבל מרגיש רוסי. ועם כל הזדמנות שבאה לידו הוא מניח מכשולים ואבני-נגף על דרך הממשלה, הנאבקת על קיומה והתפתחותה של המדינה הצעירה. ומה שעשה לחיי אחרים בקיבוץ ידוע לכולנו. רעל השנאה והפירוד תוסס-תוסס באותן נקודות העמל והיצירה, שהיו אור לכולנו.

ועתה הנה שלח ידו גם בתנ"ך, וערך אותו לפי טעמו, או חוסר-טעמו.

אין זה אלא חלק מתכנית כללית, של מדינאות מהפכנית, המוכנה להפוך את סדר-החיים בבית לשמו ולטובתו של שלטון זר מבחוץ, של תרבות "מתקדמת", היונקת את כל חיותה ממקורות לא-לנו, ושל חינוך "חדש", שכל חידושו הוא עקירת שרשי היהדות המקורית. זו היא תורתם וזו היא הטפתם של בני בלי אל, פלומר: של בנים מתנכרים היראים להזכיר את השם. ובכל המעשה הזה שעשו עתה יש משהו מריחם ומטעמם של מעשי ה"ייבסקציה" אשר עקרו משרשם את תורת ישראל והתרבות העברית ברוסיה, מקום שם ניתן בידם השלטון בשנות המהפכות הראשונות. ועתה, כשנסתחפה שדם במולדת האדומה וחבריהם הושמדו או הוגלו לארץ גזרה, הם מנסים לנטוע את נטע-באשם בארץ-ישראל, מקום גידולם וחיותם של תורתנו ותרבותנו. והגיעו

ספר-היובל של "הדואר"

ספר-היובל של "הדואר", גדל-הפמות ורבה-האיכות, שבימים אלה אנו ניגשים לסידור עמודיו ולהדפסתו יהיה אוצר בלום של דברי ספרות ומחשבה, מפרי-רוחם של גדולי סופרינו, משוררינו וחכמינו. ובטוחים אנחנו שיהיה לתפארת לכל ספרייה עברית. מפני ההוצאות הרבות הפרוכות בספר גדול שכזה, אשר יכיל מאות עמודים, החלטנו לשתף בהוצאתו גם את חותמינו וקוראינו הנאמנים. לשם כך קבענו שלו מחיר מינימאלי — והוא מחיר הנניר וההדפסה שלו — בסך \$2.50 (לחותמינו בלבד).

ומכיוון שאנו צריכים לדעת עובר להדפסה כמה טפסים עלינו להדפיס אנו מבקשים מאת כל חותמינו וקוראינו לשלוח לנו את הזמנותיהם מיד.

הדברים לידי כך, שדבר הקומוניסטים בפנסת, הוא מיקונס, החל להתנבא בגלוי על ימי ה"ייבסקציה" המתקרבים ובאים למדינת ישראל.

אוי לאנשים שכך שומעות. ועם המהרסים והמחריבים האלה מתרועעים ומתיידדים אנשי "השומר הצעיר", שחלקם היה תמיד בבנין ולא בהריסה, ושתרומתם לישוב הארץ ולתחייה בלשון לא במהרה תשכח.

ואם מדברים אנו עתה בנשימה אחת עליהם ועל אנשי ה"ייבסקציה" לא אשמתנו היא זו, פי אם עגשם הוא, על שסרו מדרפם וזנו אחרי אלוהים אחרים.

"גנזים"

"גנזים" — הוא שם המכון הפיו-פיבליוגראפי, הראשון במינו, שנוסד לפני זמן-מה בתל-אביב, על-ידי אגודת הסופרים העברים בישראל, וזה מקרוב נתארגן גם בניו-יורק סניף אמריקאי לו, למכון הזה.

תעודת ה"גנזים" היא ליצור פית-אוסף ובית-אוצר ל"גנזי" הספרות העברית ויצירותיה במשך 200 השנים האחרונות, כלומר מימי רמח"ל ועד ימינו, ומימינו — לימים הבאים.

כל מה שכתבו ופרסמו הסופרים והחוקרים העבריים מימי ראשיתה של הספרות העברית החדשה, וכן כל מה שנכתב ונתפרסם עליהם, יצויין ויירשם רישום פיבליוגראפי מדויק, ועל-ידי כך ירופז החומר ויונח היסוד לחקר המדע של ספרותנו. מלבד זה ייאצרו בו בבית-האוסף הזה כתבי-יד, עובדות, מכתבים, תעודות, מסמכים ותמונות של יוצרי הספרות העברית, לכל מקצועותיה, ויווצר הארכיון החשוב כל-כך והנחוץ כל-כך לתולדות היצירה העברית בתקופות ההשפלה והתחייה.

במדינת ישראל יהיה המרכז, ופה, בארצות-העברית, יהיה הסניף ליבשת-אמריקה, שתעודתו תהיה למצוא ולרפז את כל החומר, הידוע והבלתי-ידוע, שיש פה מחייהם ויצירתם של כל הסופרים והחכמים העברים, למן היום שהופיע בדפוס הספר או הקונטרס הראשון בעולם החדש ועד ימינו אלה.

פי אם מעצם המכון "גנזים", שמרפזו בישראל, עולה אור הרעיון הנעלה של "קיבוץ גלויות" ספרותי-מדעי, ששייב את גנזי-הרוח של האומה אל ארצה ואל מולדתה, הרי יש לו לסניף האמריקאי תעודת-עזר חשובה מאוד, שרק בידו למלאותה, והיא: למשות מיס-החיים הזר והסוער פה את פזורי היצירה העברית, שגלים עזים מטלטלים אותם בסערה לכל צד ועבר, ולצרפם לחשבון אחד, עברי, בתוך חשבון-חינו הפלליים. התעודה היא: לאסוף את כל הידיעות על מה שנוצר פה בלשונו ולכוון ארכיון לתרבות ולספרות העברית באמריקה, כדי שיהיה להם להיסטוריון, ולחוקר הספרות, מעיין ממנו ישאבו ידיעות וימצאו לבנים לבנין ההיסטורי של יהדות אמריקה.

פי — במעשה זה יהיה משום צורך ותועלת לא רק לחקר התרומה העברית של יהדות אמריקה, פי אם גם לחקר ההיסטוריה הישראלית פה בכלל. כל עתון וכל ספר, כל קונטרס וכל חוברת, כל מכתב וכל זכר שהשאירו לנו אבותינו הסופרים, המשוררים והחוקרים העברים באמריקה, הם תעודות יקרות-ערך להתהוות הישוב היהודי פה, ולכיסופי-הנפש של אנשי-רוח, אשר שאפו לטבוע את חותם לשוננו ותרבותנו בהי העולם המתהווה פה.

וראוי המכון "גנזים" לכל ההכרה והסיוע של כל שוחרי לשוננו ותרבותנו בכל מקום שהם.

GENERAL DEBATE

RABBI DR. ABBA HILLEL SILVER

(General Zionists—United States)

"This is not the time for a new definition of Zionism"

IF THESE tasks are clear to us, and if it has now become equally clear to us that a strong Zionist Organization is necessary to help us meet them, how then shall we set about doing it? I have heard, from time to time, a demand for a new definition of Zionism, as if that were the key to the solution of our problem. Just as so many are now trying to redefine the term Galut, we forget that nobody but the non-Jew has created our Galut and that the non-Jew always defines Galut for us. And no one of us can predict in our unpredictable life when and how suddenly freedom and security turn into Galut. We do not need that definition. In my humble judgment this is not a time for a new definition of Zionism, but for a new dedication for the definite tasks and obligations which face us and which flow from the original commitments which we accepted when we set out to rebuild the Jewish State. It was not any definition of Zionism in the Basle Programme which made us Zionists. The aim of Zionism, as defined in the Basle Programme, was an expression, quite inadequate at best, of the resurgent desire of the Jewish people to put an end to their homelessness and to be re-established as a free people in their ancestral home.

"We are prepared resolutely to sustain the State"

We assumed tremendous commitments when we set in motion those great forces which culminated in the establishment of the State. We must demonstrate to the world and to ourselves—especially to ourselves—that we are prepared staunchly, resolutely and patiently to sustain that State in all the difficulties and dangers which beset every young State newly come into being. Certainly we Jews are not to expect to be translated from homelessness to nationhood, from servitude to freedom in a feather bed. Never in all our history was our lot easy.

Zionism is not "a wall between the State and the Jewish people"

I am afraid that the demand for a new definition of Zionism has been projected, quite unconsciously, I am sure, by those who feel that now the State is established, these difficult tasks and duties should be entrusted to better and stronger hands than those of the World Zionist Organization; that after all, the Zionists represent only a small section of world Jewry, that all Jews have now, in some vague sort of way, become Zionists and that the Zionists may actually be rendering a dis-service to the new State of Israel by setting themselves up as a wall

between the State and the Jewish people. Long ago, Dr. Nordau declared, "The Zionists are not a party. They are the Jewish people themselves". Numerically, of course, they do not constitute the whole of the Jewish people. They never did. Zionists were always a minority, but they were the core. As such they carried on the great political struggle for national emancipation to victory. When the final hours of the decisive struggle arrived, they succeeded in rallying around themselves nearly every important section of world Jewry. These, quite naturally, recognized the Zionists as the legitimate and authentic spokesmen of world Jewry and cooperated with them.

"The organized Zionists of the world will have to be relied upon"

In the hard and difficult days which lie ahead for the Jewish State, both in its political and economic struggle, it is the organized Zionists of the world who will have to be relied upon for consistent and unfaltering support in any and every situation. They will be the ones who will have to be relied upon when the trend sets in on the part of the masses of our people, and especially of the classes, to abandon the principle of giving priority to the needs of Israel and to return to local and parochial interests. They will be the people who will have to be relied upon to champion the political rights of Israel in their respective countries, even when it involves opposing, for the time, an unfavourable foreign policy on the part of their governments.

A Position of Leadership for the Zionist Movement

Therefore in my humble judgment it is only practical wisdom and statesmanship to give to that element in Jewish life in the Diaspora which is the most dependable for the long range problem every support in maintaining its position of leadership on the Jewish scene. The Zionist Movement has never claimed a monopoly on Jewish life. It does not now. But it needs to maintain a position of leadership, and the right of direction and coordination of all activities in the Diaspora for the benefit of the State of Israel and for the fulfilment of the Zionist Programme, a position which it enjoyed in the past, which it never abused and which it must now possess if it is to carry on its assigned work effectively. It asks of the Government of the State of Israel that it should continue to regard it in this light and to channel all its requirements, whatever they may be, from Diaspora Jewry, through it, thereby insuring for it a place of priority and authority in Jewish life.

A Matter of Attitude rather than Legal Definition of Status

Basically it is all a matter of attitude and not so much of legal definition of status and relationships. The charter idea will serve its most

useful purpose if it symbolizes a new attitude. If the attitude is right, if there is a desire to work through the Zionist Organization on the world scene and to regard it as the representative and spokesman of the Jewish people in the Diaspora, then many things will flow quite naturally from it. Then the whole question of sovereignty ceases to exist. Full cooperation between government and movement does not involve any sacrifice of sovereignty. Certainly between the State of Israel and the Jewish people which is so greatly involved in its up-building, without whose efforts the State of Israel cannot prosper, the question of sovereignty need never arise.

Unconditional Support?

Nor is the question of unconditional support a realistic one. One speaks of unconditional surrender to a defeated enemy but not to a friend and partner in a common enterprise. All support which world Jewry is giving and will continue to give to Israel is naturally conditioned by the fact whether it will continue to be satisfied with what is taking place here. Once the Jews of the world become unhappy or disgruntled about what takes place here; once they come to feel that their basic sentiments are being flouted or ignored, their support will automatically and very rapidly dwindle.

The Influence of the Parties

Much of this, I suspect, is kept alive by interparty strife. In my judgment Zionists would do well to drop this issue completely and for all times. It is a false issue and a mischievous one. No one in the United States, or for that matter in any other country, is trying in any way to control or to direct the Government of Israel, unless the existence of separate Zionist parties in the Diaspora with their inherited and distinctive programmes as to the kind of State they would like to see in Israel—parties and platforms which existed long before the State itself was established—is in itself an indirect interference with the Government of Israel. If that is the case, then all Zionist parties—left, right and centre—should be abolished. Perhaps the time has come for their liquidation and their amalgamation into one all-inclusive Zionist Organization. But I note that no party is prepared for such a change. When they are prepared for such a change, I am quite confident that the Zionist Organization of America will cooperate enthusiastically.

The Zionists of the Diaspora are becoming more critical

We are not unmindful of the extraordinary and solid achievements of this State and Government since their inception. We are all proud of them. All Jews in Israel, in varying degrees, contributed to them,

and hundreds of thousands of Jews in the Diaspora. To be sure, there is much here that needs to be improved, corrected and revised. It could not be otherwise. We have entered a stage where the friends of Israel the world over will not be less friendly but more inquiring and perhaps critical. This should not be resented but met in good spirit, for it is well intentioned. They are so eager. They have been encouraged to expect so much. They want to be so proud. They think of Israel not as a third-rate little state in a corner of the Near East, but as the jewelled crown of world Jewry. *Nes Lagoyim*. They know that the land is small, but they hope that the people will make it great...in quality, in excellence, in moral eminence. When they see so many evidences of bitter party strife and fragmentation, of a disrupting rather than a unifying system of education, which is dangerously tribalizing the youth of Israel, or when they are made aware of gross irregularities such as were revealed in the Israel Congress elections or in the Schmorak Report, they are disturbed. They feel themselves let down. They will speak up.

The Right to Mutual Criticism

And you of Israel have the right to speak up in constructive criticism of us, of our inadequate support; you have the right to speak to us of failure of chalutzit. Among us we have failed, and while explanations may be given, explanations are not a substitute for action. You were right to speak of our impatience and lack of appreciation of all the difficulties involved. This forthright frankness should be welcomed by both sides, and our best thinking should be pooled in order to correct these situations and advance our common cause.

*American Jewry will Give not only Material Support,
but Manpower, Youth*

Let us learn to work together as one people, you, of Israel, we of the Diaspora, to work together as one people, in trust, in forbearance and goodwill, without distrust and without suspicion, and we shall be able to match our arms and we shall be invincible. It is that spirit which builds the State. That resolute will which called it to existence is still there. The great American Jewry of five million souls, dynamic, politically mature, eager to inform itself more and more of the great enterprise and historic adventure which is taking place, stands ready to serve, not for a day or for a year, but for as long as it will be necessary to give you, of Israel, not only the material support, but I am confident that à la longue it will evolve techniques and apparatus to give you the support to which you are entitled, which the Jewish people has all the right to ask of it: manpower, youth.